

MEDNARODNA KONFERENCA

Na vzhod!

LGBTQ+ književnost v vzhodni Evropi

PROGRAM

Konferenca bo potekala na Filozofski fakulteti, Aškerčeva cesta 2, Ljubljana
Modra soba (5. nadstropje)

ČETRTEK, 25. OKTOBER 2018

- 10.00–10.30** Prijava
10.45–11.00 Otvoritev
11.00–11.45 Uvodno predavanje (profesor Gregory Woods)

12.00–13.15 **1. SKUPINA** (4 × 15 MIN. + 15 MIN. ZA RAZPRAVO)

Vitalij Černeckij

V iskanju ozemelj svobode: Kozlenkov *Tanger* in kvirovski izziv ukrajinskemu kanonu

Tamta Melašvili

Kvirjenje moderne gruzijske književnosti

Gábor Csiszár

Vojni spomini z vzhoda in zahoda: konstrukcija gejevske identitete Georga Faludyja

Izabela Morska

Skromnost na delu: Zygmunt Mycielski v Varšavi

Odmor za kosilo

14.30–15.45 **2. SKUPINA** (4 × 15 MIN. + 15 MIN. ZA RAZPRAVO)

Miha Javornik

Голубая literatura in ruska svetost

Slaven Crnić

Šepet in krik: kvirovske maskulinosti v Andričevih delih *Travniška kronika* in *Omer Paša Latas*

Denis Ferhatović

Spodnje perilo Jozefa Proneka: razseljenost, kvirovska želja in vzhodnoevropska maskulinitet v Hemonovem romanu *Človek od nikoder*

Błażej Warkocki in Przemysław Górecki

Fantje z vzhoda in ljubimci z zahoda: poljska gejevska književnost v kontekstu razlike vzhod/zahod

16.00–17.00 **3. SKUPINA** (3 × 15 MIN. + 15 MIN. ZA RAZPRAVO)

Alenka Koron in Matteo Colombi

Kvirovska čustva? Pripovedna oblika čustev v *Nobenem glasu* Suzane Tratnik in romanu *Eskorta* Michala Hvoreckýja

Roberto Dapit

Furlanska ljubezenska poezija in njen sprejem v slovenskem kulturnem okolju

Andrej Zavrl

***Dečki* in literarna veda: recepcija prvega slovenskega homoerotičnega romana kot odsev družbenih in kulturnih sprememb**

DRUŽABNI DODATEK

19.00 Literarni večer slovenskih LGBTQ+ avtoric_jev in udeleženk_cev konference
Pritličje, Mestni trg 2, Ljubljana

10.00–11.15 **4. SKUPINA** (4 × 15 MIN. + 15 MIN. ZA RAZPRAVO)

Alojzija Zupan Sosič

Sodobna slovenska LGBTQ pripoved

Nina Dragičević

Sapfo ni bila pesnica: zvočni značaj poezije in njegov emancipatorni potencial

Nataša Velikonja

Lezbična pesniška tradicija

Vesna Liponik

Subverzivna konstrukcija spola v poeziji Kristine Hočevar

11.30–12.45 **5. SKUPINA** (4 × 15 MIN. + 15 MIN. ZA RAZPRAVO)

Kevin Moss

Kemp Haritonova in ruska gejevska identiteta

Tatiana Klepikova

»Če je cukrček, bo vedno Miša«: kvirovske maskulinosti Jevgenija Haritonova

Maruša Maligoj

Rekonceptualizacija ruske LGBTQ+ skupnosti: vpliv ruskih »anti-propagandnih« zakonov na diskurz o LGBTQ+

Andrea Trovesi

Bolgarski krivoverci, topli bratje in modri ljubimci oziroma zgodovinski pregled izrazov za označevanje moških homoseksualcev v (zlasti slovanskih) jezikih vzhodne Evrope

Odmor za kosilo

14.00–15.15 **6. SKUPINA** (4 × 15 MIN. + 15 MIN. ZA RAZPRAVO)

Kinga Paszko

Prikaz gejevske identitete v prozi Michała Witkowskega

Jelena Jović

(Post)komunistične kvirovske identitete v delih *Rastlinjak* Uroša Filipovića in *Lubiewo Michała Witkowskega*

Eszter Timár

Kvirovsko klozetiranje: afektivna politika dela *Dnevi in noči* Gáborja Thurze

Milena Mileva Blažić

Primerjalna analiza mladinskih besedil *Dečki* in *Fantje iz gline*

15.30–16.30 **7. SKUPINA** (3 × 15 MIN. + 15 MIN. ZA RAZPRAVO)

Maja Šučur

Kritika v klozetu

Suzana Tratnik

Strast do analize

Jasna Jasna Žmak

Gej kot prikazen in nevidni drugi – LGBTQ identitete v sodobni hrvaški dramatiki

DRUŽABNI DODATEK

21.00

Kabaret in zabava

Klub Tiffany, Metelkova mesto

SOBOTA, 27. OKTOBER 2018

11.00

Vodeni ogled LGBTQ+ Ljubljane

Zbirno mesto: Stari trg 34 (pri vodnjaku)

ZNANSTVENI IN ORGANIZACIJSKI ODBOR

red. prof. dr. Roman Kuhar, dekan, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

red. prof. dr. Alojzija Zupan Sosič, Oddelek za slovenistiko, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

red. prof. dr. Vojko Gorjanc, Oddelek za prevajalstvo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

mag. Suzana Tratnik, pisateljica, prevajalka, aktivistka

Brane Mozetič, pisatelj, pesnik, prevajalec, urednik, aktivist

dr. Andrej Zavrl, učitelj, prevajalec

KONTAKT

Brane Mozetič: brane.mozetic@guest.arnes.si

tel. 040 206631

Vsi dogodki so za udeleženske_ce konference brezplačni.

Konferenca bo potekala v angleškem jeziku.

Neštete kulturne in zgodovinske transformacije zmeraj in neizbežno sooblikujejo LGBTQ+ življenja, prav tako pa neizbrisno vplivajo na LGBTQ+ pisanje in branje. Danes se morda zdi, da je LGBTQ+ književnost že del večinskega toka in da je zaradi družbenega razvoja v zadnjem času postala zaželena potrošniška dobrina. Tudi vpliv LGBTQ+ teorije in prakse je splošno priznan in dodobra institucionaliziran. Vsaj na zahodu.

Kako pa je na vzhodu? Kako so se LGBTQ+ literarna produkcija in literarna veda ter kritika razvijale v vzhodni Evropi? Ali domnevno liberalni zahod in manj prijazni vzhod ločuje nekakšna rožnata zavesa? Zakaj je vzhodna Evropa (videti) manj sprejemajoča, kar zadeva

seksualno in spolno nenormativnost? Ali je bilo vedno tako? In kako se to kaže v književnosti?

Kakšno je po več desetletjih razvoja LGBTQ+ literarne vede, ki sicer večinoma resda izhaja z zahoda, stanje v vzhodni Evropi?

Gregory Woods

LGBT književnost v vzhodni Evropi: pogled z zahoda

Na zahodu na vzhodnoevropsko LGBT književnost večinoma gledamo kot na nekaj neobstoječega (ker nam ni poznano), skritega (zaradi državne ali samozenzure) ali pa zaostalega (za literaturo naprednejšega zahoda). Še tista sorazmerno omejena pozornost, ki jo zahodni LGBT študiji posvečajo vzhodni Evropi, je delo raziskovalcev ruske kulture. Večina priročnikov, namenjenih LGBT študijem, ima, če sploh, ustrezne članke zgolj o Rusiji.

Pred letom 1989 smo na vzhodno Evropo z daljave gledali kot na nekakšno nediferencirano gmoto vsiljenih tišin. Zahodnim LGBT bralcem je najboljše poznana vzhodna LGBT kultura, ki se je razcvetela v izgnanstvu na zahodu – najboljši primer je Djagilev, zahodnjaški Rus, ki je na zahodu izkoristil svoj sloves umetnika orientalskega izvora.

Ko je na začetku tridesetih let 20. stoletja Marina Cvetajeva v pariškem salonu Natalie Barney brala svoje pesmi, se je publiki lezbičnih modernistk zdela staromodna tako v findesièclovskih idejah kakor tudi oblačilih. Ta prizor se je ponovil še večkrat, ko je vzhod prišel na zahod. Po letu 1989 je zahod pričakoval, da bo vzhod hitro »dohitel« njegove domnevno liberalne standarde, čeprav se jih je tudi sam večkrat otepal, dokler (kot denimo Združeno kraljestvo) ga ni v to prisililo Evropsko sodišče za človekove pravice.

Ali naj – kadar na zahodu razmišljamo o novih LGBT študijah na vzhodu – pričakujemo podobnosti ali razlike? Literatura z vzhoda preigrava iste teme, kot smo jih navajeni na zahodu: pripoved o prehodu od sramote k ponosu, subverzivni potencial kempa, gejevsko zasenčevanje lezbijk, prepustne meje med prijateljstvom in ljubeznijo, odnosi med kvirovskimi otroki ter družinami, šolami in verskimi ustanovami, povezovanje kvirovstva z umetniško občutljivostjo, orientalistične fantazije, zvestoba dolo-

čenim osebam in mitom iz antičnega sveta, vsenavzočnost homofobije in mizoginije, privlačnost normativne zveze dveh in odpor do nje, spolna dvoumnost in fluidnost, razvoj identitete v otroštvu, prepovedana želja itn. Toda kakšne so variacije za vsakega od teh primerov, ki so značilne za izkušnje z vzhoda?

Tudi kar zadeva literarnovedno prakso na zahodu najbrž pričakujemo, da se strokovnjaki z vzhoda ukvarjajo s podobnimi projekti kot mi. Vsi poskušamo prepoznavati LGBT avtorje in določene teme v njihovih besedilih, ponovno odkrivamo izgubljena ali zamolčana ali pozabljena kvirovska besedila, na novo, v luči liberalističnih načel vrednotimo kvirovska besedila, ki so bila prej podcenjena ali pa spregledana, kvirovska beremo kanonska besedila, s čimer jih potujujemo in prenavljamo, prepoznavamo in kritično beremo homofobna besedila. Kolikor je to v konservativnih institucijah mogoče, pokvirjamo tudi znanost samo. Strokovnjaki na različnih koncih sveta so na različnih stopnjah tega razvoja, toda kakšne so vzhodnoevropske posebnosti razvoja znanstvenega delovanja?

Kaj se lahko naučimo drug od drugega, ne le v smislu specifičnih informacij (določene knjige, avtorji, gibanja), ampak tudi razvoja svežih pogledov? Ali bi lahko rekli, da se kulturno težišče odmika od zahoda Evrope, ravno tako kot se v svetovnem merilu premika stran od obal Atlantika?

Gregory Woods je profesor emeritus gejevskih in lezbičnih študij na Univerzi Nottingham Trent, kjer je bil od 1998 do 2013 predstojnik gejevskih in lezbičnih študij. Poleg sedmih pesniških zbirk je napisal tudi več znanstvenih študij, med njimi vplivne monografije *Articulate Flesh: Male Homo-eroticism and Modern Poetry* (1987), *A History of Gay Literature: The Male Tradition* (1998) in *Homintern: How Gay Culture Liberated the Modern World* (2016), obširen pregled LGBTQ+ zgodovine in kulture, ki preči celine, jezike in skoraj celo stoletje, iščoč odgovor na vprašanje, kako je homoseksualnost soustvarila modernost.

Primerjalna analiza mladinskih besedil *Dečki* in *Fantje iz gline*

Družbene spremembe vplivajo na mladinsko književnost s problemskimi temami, ki so nadpomenka za motivno-tematske prvine, med katere sodijo npr. begunci, bolezen, drugačnost, revščina, smrt, spolnost, vojna idr. Iskanje identitete je stalnica v mladinski književnosti. V sodobnem času je zaslediti tematiko iskanja (spolne) identitete v slikanicah, ki so napisane s perspektive odraslega (odraslocentrizem) in so večnaslovniško odprte. Bistveni kriterij je večnaslovniško pisanje (angl. *crosswriting*, B. Kummerlin Meibauer) ali *tekst za otroke in kontekst za odrasle* (L. Seifert), toda ne v vseh.

Problemska tematika drugačnosti je ena izmed sodobnih tematik, ki je prikazana v slikanicah, preko antropomorfiziranih in/ali personificiranih živalih, npr. dihurji (*Dihurlandija*), pingvini (*In s Tango smo trije*), polži (*Mavrična maškarada*), prašiči (*Rilko in Cvilko, Rilko rojstni dan*) idr. V slikanicah *Heather Has Two Mommies* (1989), *Daddy's Roommate* (1991) in slikopisu *Očka* (2012) so glavni literarni liki odrasli in otroci. Avtorska slikanica Babette Cole *Mummy Never Told Me* (2003) na literaren način v kontekstu obravnava problemske teme s stališča otroka (otrokocentrizem) (istospolnost, nosečnost, posvojitve, spočetje, spolnost, videz ipd.).

Iskanje (spolne) identitete je osrednja tema mladinskih romanov Franceta Novšaka *Dečki: roman iz dijaškega internata* (1938) in *Fantje iz gline* Janje Vidmar (2005). Na osnovi teorije tabujev v mladinski književnosti (I. Saksida: *Tabuji v mladinski književnosti*, 2014) je v romanu *Dečki* tema iskanje (spolne) identitete, zgodba vsebuje notranje in zunanje konflikte, dečka nista izobčenca, jezik ni slogovno zaznamovan, razpoloženje je pomembno. Pri *Dečkih iz gline* so notranji konflikti pozunanjeni, liki so prikazani kot izobčenci, dominirajo kletvice, vulgarizmi, poudarjeno je negativno razpoloženje in subjektivne predstave, zato se ta roman bolj osredotoča na dogajanje in manj na literarni lik.

Dr. Milena Mileva Blažič je profesorica za mladinsko književnost, pravljice in slikanice na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani. Njena področja zanimanja zajemajo mladinsko književnost, pedagogiko mladinske književnosti, ljudske pripovedke in pravljice ter multikulturno mladinsko književnost, slikanice in pravljice ženskih avtoric. V slovenščini in angleščini objavlja članke z omenjenih študijskih področij.

V iskanju ozemelj svobode: Kozlenkov *Tanger* in kvirovski izziv ukrajinskemu kanonu

Roman *Tanzher* (Tanger) avtorja Ivana Kozlenka je postal eden največjih kulturnih dogodkov v Ukrajini leta 2017. Objavila ga je ugledna mainstreamovska založba Komora, bil pa je deležen tudi obširnih razprav v medijih in nominiran za več nagrad. To je bilo nekaj nezaslišanega v ukrajinski literaturi: roman s kvirovsko tematiko in zgodbo, ki se osredotoča na dva biseksualna ljubezenska trikotnika – prvi je postavljen v dvajseta leta prejšnjega stoletja, drugi pa v začetek tega tisočletja – ni sprožil vala homofobnih odzivov. Njegovih reprezentacij niso napadli desni skrajneži, kot se je to večkrat zgodilo drugim publikacijam z gejevsko tematiko; najbolj odmeven primer tega je leta 2009 objavljena antologija *120 storinok Sodomu* (120 strani Sodome). Roman, ki se dogaja v Odesi, konstruira alternativni, afirmativni mit in na novo interpretira poglavje v zgodovini mesta, ki se povezuje z dnevi, ko je to služilo kot filmska prestolnica Ukrajine v dvajsetih letih dvajsetega stoletja, ter poskusi vpeljati to pozitivno kvirovsko pripoved v nacionalni literarni kanon. Prejšnji poskusi pokvirjenja pomembnih figur v ukrajinskem literarnem panteonu so vsi po vrsti sprožili škandale. Zakaj je bil sprejem Kozlenkovega romana tako drugačen? V prispevku analiziram projekt utopične transgresije, ki jo roman skuša prikazati, in ga umestim tako v domače sociokulturno področje kot v širši kontekst svetovne pisave LGBTQ, kontrakulturnih praks in izzivov, s katerimi se soočajo postkomunistične družbe v boju z novim konservativnim zasokom nacionalne kulturne politike.

Vitalij Černeckij je izredni profesor slovanskih jezikov in književnosti ter vodja Centra za ruske, vzhodnoevropske in evrazijske študije na Univerzi v Kansasu. Je avtor dela *Mapping Postcommunist Cultures: Russia and Ukraine in the Context of Globalization* (Mapiranje postkomunističnih kultur: Rusija in Ukrajina v kontekstu globalizacije, 2007) ter številnih člankov in književnih prevodov.

Šepet in krik: kvirovske maskulinosti v Andrićevih delih *Travniška kronika* in *Omer Paša Latas*

Kot vztraja Eve Kosofsky Sedgwick, sta seksualnost in književnost na splošno, zlasti pa moška homosocialnost in literarna reprezentacija medsebojno prepleteni do te mere, da se lahko celoten evropski kanon bere kot moški homosocialni kanon (Sedgwick 1985). To vsekakor velja za opus enega najbolj znanih in najvplivnejših kanonskih avtorjev iz Jugoslavije, dobitnika Nobelove nagrade za leto 1961, Iva Andrića (1892–1975). V njegovih delih se pojavlja bogat nabor strastnih odnosov med moškimi, kot so tovarštvo in mentorstvo, prijateljstvo in vzgoja, pa tudi ljubosumje in rivalstvo, zoprne hierarhije in destruktivno sovraštvo. Ta predstavitev se bo osredotočala na moške vezi v njegovih književnih delih ob branju dveh zgodovinskih romanov – *Travniške kronike* (*Travnička hronika*, 1945) in posthumno objavljenega nedokončanega romana *Omer Paša Latas* (1976) – kot besedil o različnih vidikih homosocialnosti. Obravnavanih bo več opazno deviantnih in kvirovskih moških figur v teh pripovedih in analizirani bodo načini, na katere kvir služi kot posebna osrednja točka za kritično refleksijo o širših temah romanov (npr. o odnosu med vzhodom in zahodom ter o kulturni hibridnosti, pa tudi o nasilju in intimnosti). Nazadnje pa se bo predstavitev ob navezovanju na ugotovitve sodobnih kvirovskih študij dotaknila pomena kvirovskih moških figur za načine, na katere leposlovje narativno konstruira celoten kontinuum moških vezi, točk vključevanja in izključevanja, regulativnih idealov in zanikanih transgresij.

Slaven Crnić je magister kulturologije in doktorski kandidat primerjalnih študij spola na Srednjeevropski univerzi v Budimpešti, kjer raziskuje literarne reprezentacije moške homosocialnosti in kvirovstva v socialistični Jugoslaviji. Učil je na Centru za ženske študije v Zagrebu ter na Oddelku za kulturologijo Univerze v Reki.

Vojni spomini z vzhoda in zahoda: konstrukcija gejevske identitete Georga Faludyja

Mladi, biseksualni Faludy (1910–2006) je pisal homoerotične pesmi pod krinko zgodovinskih mask, dokler ni med drugo svetovno vojno prišel v stik z dvema homosocialnima prizoroma: eno leto je spoznaval arabsko kulturo v Maroku, tri leta pa je služil v ameriški vojski. Faludy je nenehno predeloval svoje spomine in pesmi, zato lahko sledimo razvoju gejevske persone v njegovem opusu. Med vojno in po njej je pisal članke o svojih arabskih nočeh za medije; leta 1962 je objavil avtobiografijo v angleškem jeziku, ki je bila v letih 1968–1970 in 1987 predelana v madžarščino. Prva štiri dela, vključno s kanonizirano angleško različico avtobiografije *My Happy Days in Hell* (Moji srečni dnevi v peclu), so le namigovala na odnose med moškimi, v nasprotju s poznejšimi madžarskimi izdajami. Skozi citate bom prikazal, kako je avtor na novo pisal svojo zgodovino; nadalje bom poskusil rekonstruirati dejanske dogodke s sodobnimi pismi, dnevniškimi zapisi in poznejšimi pričevanji. Pozabljena avtobiografska epizoda o njegovih letih v vojski iz leta 1947 vsebuje zanimive reference in gejevske karakterje, na podlagi katerih bi si lahko ustvarili drugačno podobo o poznejših literarnih reprezentacijah tega obdobja. Po drugi strani pa so v številnih avtorjevih pesmih homoseksualne dimenzije prikrite do pojava angleških prevodov, kjer jezik razkrije spolno določnost. Naposled je Faludy ob pomoči novega stabilnega homoseksualnega razmerja, severnoameriškega okolja in gejevskega osvobodilnega gibanja ob koncu osemdesetih vendarle prišel iz klozeta.

Gábor Csiszár uči na srednji šoli in Centru za usposabljanje učiteljev ELTE Univerze v Budimpešti. Njegova področja specializacije so zgodovina madžarske književnosti dvajsetega stoletja in reprezentacije LGBTQ+. V svoji doktorski disertaciji je pisal o Georgu Faludyju, uredil pa je tudi tri dela avtorjevega pesniškega opusa. Je dobitnik učiteljske nagrade Madžarske akademije znanosti, za svoje delo na tem področju pa je prejel tudi državno štipendijo.

Furlanska ljubezenska poezija in njen sprejem v slovenskem kulturnem okolju

Med drugo svetovno vojno sta dva pesnika svojo homoerotično poezijo začela pisati v furlanščini. To sta bila Pier Paolo Pasolini (1922–1975) in njegov bratranec Nico Naldini (1929–), ki sta v majhnem podeželskem središču Furlanije, v Casarsi, gojila literarno dejavnost v okviru ustanove *Academiuta di lenga furlana*. Njuno pisanje v furlanščini priča o začetku sodobne umetniške literature v tem jeziku.

Prispevek se osredotoča na izkušnje prevajanja, zlasti prevajanja poezije v furlanščini, ki je potekalo v Sloveniji, kjer je bil Pasolini znan predvsem kot filmski režiser in samostojni mislec. Od leta 2000 pa so se začeli pojavljati prevodi celotnih romanov in dram, Jolka Milič pa je leta 2012 uredila tudi zbirko *Furlanske pesmi*. Prevodov Naldinijevih del pa je kljub obširni in stalni produkciji, predvsem v italijanskem jeziku, še vedno precej malo.

Z analiziranjem prevedenih del in esejev, objavljenih v Sloveniji, o literaturi obeh furlanskih avtorjev (ki sta nasledila pesnika Umberta Sabo iz Trsta, prvega italijanskega avtorja homoerotične poezije – in proze – v dvajsetem stoletju), prispevek ponudi premislek o razumnosti medsebojnega oplajanja sosednjih književnosti. Poskusil bom tudi opredeliti dejavnike, ki so pripeljali do takšne odtujenosti in pomanjkanja zanimanja v slovenskem družbenem in kulturnem kontekstu v drugi polovici dvajsetega stoletja.

Dr. Roberto Dapit (r. 1957 v Italiji), jezikoslovec in etnolog, je izredni profesor slovenskega jezika in književnosti na Univerzi v Vidmu. Področja njegovega raziskovanja zajemajo večjezikovno izobraževanje, medkulturne študije in prevodoslovje, jezikovne manjšine in nesnovno kulturno dediščino na območju med Italijo, Slovenijo in Hrvaško, kjer je več kot dvajset let opravljal raziskave na terenu. Njegovo akademsko delovanje je zajeto v več monografij s področja jezikoslovja, kot na primer *Aspetti di cultura resiana nei nomi di luogo* (1995–1998–2008), in s področja etnologije (*A Treasury of Slovenian Folklore*, 2010) ter v številnih člankih in vizualnih delih.

Sapfo ni bila pesnica: zvočni značaj poezije in njegov emancipatorni potencial

Ime *Sapfo* predstavlja temelje lezbičnih kultur. Je morda najsplošnejša koda za lezbištvo – četudi predvsem za belske lezbične skupnosti. Sapfo je znana kot »prva lezbična pesnica«. A ob težnjah po kategorizaciji umetnic glede na njihov izrazni medij je na mestu popravek: Sapfo ni bila pesnica, bila je glasbenica, zvočna umetnica. Skladateljica-vokalistka-instrumentalistka-kantavtorica. Kar je torej prišlo iz t. i. vzhodne Evrope in formiralo celotne t. i. zahodne diskurze, je bila glasba: poetika, ki je bila namenjena izvajanju, predvsem pa *poslušanju*.

V razpravi se osredotočam na brezno, ki se je razvilo preko osupljivega zanemarjanja *neohranjenih* zgodovinskih artefaktov in ki (zato) na mesto korenine lezbičnih kultur postavlja poezijo (kot samostojno umetniško kategorijo), četudi je ta nerazdružljiva od zvočnih umetnosti (denimo glasbe kot kategorije, ki ne diskriminira med verbocentričnimi in semiotično nestabilnimi zvočnimi konstrukti). Preko teorij glasbe in zvoka, temeljnih misli lezbičnih teoretičark ter primerov poezije avtoric s področja Jugoslavije in širšega prostora pokažem na jedrni značaj zvoka v kontekstih seksualne razlike in lezbične subjektivacije, kot se kažeta v poeziji. S poudarjanjem neločljivosti poezije od zvočnosti pokažem, da je poezija šele tako in natanko zato primarni konstituent lezbičnih skupnosti kot potentnih političnih teles.

Nina Dragičević je magistrica sociologije, književnica in skladateljica. Je avtorica romana *Kdo ima druge skrbi* (2014) in dveh znanstveno-esejističnih monografij – *Slavne neznane* (2016) in *Med njima je glasba* (2017). Leta 2018 je prejela nagrado *Vitez poezije* za najboljšo slovensko pesem tako po izboru strokovne žirije kot občinstva.

Spodnje perilo Jozefa Proneka: razseljenost, kvirovska želja in vzhodnoevropska maskulinitet v Hemonovem romanu *Nowhere Man*.

Aleksandar Hemon v svojem prvencu skozi celoten roman *Nowhere Man: Pronekove fantazije* (2002) slači in tepta polbiografskega protagonista Jozefa Proneka, tako dobesedno kot metaforično. Delo znova in znova ponazarja propad, ki je posledica Pronekove kulturne in jezikovne razseljenosti kot priseljence v Združenih državah Amerike v spolnem in seksualnem smislu. Izkoreninjenost, kvirovska želja in maskulinitet v krizi se srečajo v Pronekovi interakciji s svojim ameriškim dekletom, njenim sostanovalcem gejem in njegovim fantom. Vseeno pa Pronekov položaj priseljence ne pojasni v celoti njegovega ponižanja. Tudi v predvojnem Sarajevu Pronek uteleša nekonvencionalno maskulinitet, kot je razvidno iz humorističnih opisov njegovih prvih nerodnih izkušenj s spolnostjo. Kljub statusu nerodnega obstranca v številnih okoljih se protagonist včasih pojavlja kot objekt erotične fantazije. V ukrajinskem delu pripovedi je Pronek objekt poželenja Victorja, Američana z ukrajinskimi koreninami in zakletiranega podiplomskega študenta, ki se ukvarja s kvirovsko tematiko. Victorjeve fantazije o Proneku so povezane z zahodnim pogledom na vzhodno Evropo, vendar se kažejo drugače v kontekstu Victorjevih številnih identitet in načina, kako je Pronek prikazan skozi celotno delo. Menim, da če si ogledamo Hemonovo kompleksno sliko Proneka, lahko najdemo gejevski navdih na najbolj nepričakovanih mestih današnje vzhodnoevropske literature.

Denis Ferhatović je izredni profesor anglistike na Connecticut College. Njegova zanimanja so srednjeveške književnosti, priseljenska pisava, prevajanje, risoromani, kvirovske in postkolonialne teorije ter hrana. Njegova dela so izšla v publikacijah *Neophilologus*, *Studies in Philology*, *Forum for Modern Language Study*, *Postmedieval*, *Medieval Science Fiction in Rumba Under Fire*.

Голубая literatura in ruska svetost

Pri razmerju književnost in LGBT kultura v Rusiji je treba izhajati iz ambivalentnega odnosa Rusov do Zakona. Že od začetkov ruske države je bila homoseksualnost z zakonom oz. s kanonskim pravom strogo prepovedana. Dejansko pa je bilo homoseksualnosti veliko in so jo tolerirali.

A če je Božja beseda sveta, je sveto tudi vse, kar je zapisano v leposlovju – knjiga je nosilka resnice in lepote. V njej ni prostora za govor o homoseksualnosti. Razen manjših, zamaskiranih homoseksualnih odstopov pri Lermontovu, Gogolju, Tolstoju, Dostojevskem ali Čehovu je že pisati o homoseksualnosti greh. *Prepoved* traja do konca 19. stoletja, do obdobja dekadence in simbolizma. V tem času igra pomembno vlogo Vasilij Rozanov s prvimi teoretskimi razpravami o homoseksualnosti v ruski kulturi. To je čas prvega *coming-outa* ruskih pisateljev: najpomembnejšo sled v lezbični literaturi zapusti Marina Cvetajeva, v gejevski Mihail Kuzmin. Simbolistični pesnik Kuzmin se v svoji zadnji pesniški zbirki *Postrv razbija led* (1928) odmakne od vseh literarnih konvencij in njegovi nastopi v javnosti pomenijo prvo promocijo gejevske kulture v Rusiji. Stalinistični totalitarizem v tridesetih letih, ki sledi še vedno dialogičnemu postoktobrskemu obdobju, pokoplje vsakršen up: v sovjetski literaturi je (homo) seksualnost spet tabu. Ruski konceptualizem ob koncu sovjetskega imperija prične to idejo ponovno rušiti. V literaturi se spet pojavijo prizori homoseksualnosti (Eduard Limonov) in v devetdesetih letih se porodijo literarni poskusi razviti homoseksualne teme (Jevgenij Haritonov). Tudi to upanje zamre v obdobju vladanja Vladimirja Putina. Ob pritiskih pravoslavne cerkve vse bolj narašča homofobija in ponovno uzakonja ponavljajočo se idejo: Beseda je vendar sveta.

Miha Javornik, doktor literarnih ved, redni profesor za sodobno rusko literaturo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, od 2005 vodja Katedre za rusko literaturo na Oddelku za slavistiko Filozofske fakultete. V osnovi se posveča ruski literaturi 19. stoletja (Puškin, Gogolj, Lermontov) in 20. stoletja (ruski avantgardi, Bulgakovu, ruski postmodernistični prozi) in sodobnim oblikam digitalne komunikacije (IT, internetu, kiberliteraturi).

»(Post)komunistične kvirovske identitete v delih Rastlinjak Uroša Filipovića in Lubiewo Michała Witkowskega

Deli *Rastlinjak* (Beograd, 2002) Uroša Filipovića in *Lubiewo* (Varšava, 2004) Michała Witkowskega sta izšli približno v istem času in obe dobili naziv prvega gejevskega romana v svoji državi, kjer sta sčasoma dosegli kultni status. Prispevek bo najprej opredelil zgodovinski, politični in kulturni kontekst, znotraj katerega se ustvarjajo podobnosti besedil pri reprezentaciji in naraciji kvirovskih identitet, nato pa se bo osredotočil na točke, kjer se začenjajo ustvarjati razlike. Ena od glavnih stičnih točk je represivna komunistična družba nekdanje Jugoslavije in Ljudske republike Poljske, vendar pa je moderna, postkomunistična družba Poljske in Srbije z obljubljanjem demokracije in liberalizma tista, ki – paradoksalno – te identitete spravi v krizo in zaznamuje ključno točko razhajanja med obema besediloma.

Jelena Jović (1981) – doktorska kandidatka in višja predavateljica poljskega jezika, književnosti in kulture na Fakulteti za filologijo Univerze v Beogradu. Prevedla je dela *Tema, skoraj noč* avtorice Joanne Bator, *Morfij* (2016) Szczepana Twardocha in *Led Jaceka Dukaja* (predviden izid konec leta 2018); zasedla je prvo mesto na tekmovanju Evropske prestolnice kulture 2016 v Vroclavu iz prevajanja poljske literature za svoj prevod romana *Lubiewo* Michała Witkowskega v srbsčino ter prejela sofinanciranje za njegovo izdajo.

»Če je cukrček, bo vedno Miša«: kvirovske maskulinosti Jevgenija Haritonova

Jevgenij Haritonov (1941–1981), ikonski predstavnik pozne sovjetske gejevske literature, je poznan po svoji edini zbirki del *Pod domashnim arestom* (V hišnem zaporu), ki jo je zbral tik pred svojo prezgodnjo smrtjo leta 1981. Kljub fascinantni estetiki ter odprti in ponosni homoerotičnosti, ki je bila v Rusiji nekaj nezaslišanega od časov Mihaila Kuzmina (1872–1936), se je z njegovim delom ukvarjalo le nekaj raziskovalcev, večina pa se jih je osredotočala na vlogo binarnih modelov pri analiziranju njegove literarne zapuščine. Številne kratke zgodbe in pesmi so bile interpretirane skozi dinamiko med dominantno in podrejeno gejevsko maskuliniteto, njegovo najbolj znano delo *Dukhovka* (Pečica) pa se je pogosto bralo v luči razmerja med hegemonsko heteronormativnostjo in marginalizirano homoseksualnostjo, pri čemer se slednja »boji« pokazati sovražnemu okolju in je zato obsojena na tragičen obstoj. V svojem prispevku bom skušala prikazati, da Haritonovo literarno vesolje obstaja neodvisno od heteronormativnega sveta v stanju, ki mu pravim »vzporedna realnost«, ki ni niti podrejena heteronormativnosti niti je ne presega – preprosto je, njen edini namen pa je biti polje, kjer lahko Haritonov raziskuje moško telesno lepoto, popolnosti nepopolnega in nepopolnosti idealnega. V tem svetu, ki ga je avtor zgradil, strukture niso eksplicitno hierarhične, temveč prelivne in fluidne, znotraj njih pa Haritonov odpelje bralca na potovanje, ki ponudi nov pogled na kvirovske maskulinosti v ruski kulturi.

Tatiana Klepikova je doktorska študentka in asistentka na Univerzi v Passau ter sourednica dela *Outside the "Comfort Zone": Private and Public Spheres in Late Socialist Europe* (Izven cone udobja: zasebna in javna sfera v poznosocialistični Evropi, ki bo izšla leta 2019). Med njena raziskovalna zanimanja spadajo ruska zgodovina in kultura, politična umetnost ter zgodovine in kulture skupnosti LGBT v postsovjetskem prostoru.

Kvirovska čustva? Pripovedna oblika čustev v *Nobenem glasu* Suzane Tratnik in romanu *Eskorta* Michala Hvoreckýja

Literatura se zdi že na prvi pogled neločljiva od čustev – bodisi kvirovske ali strejtovske vrste. Na zahodu so bila čustva priznana kot ključni del literarne izkušnje že vsaj od Platona in Aristotela dalje. Toda primeri razsvetljenstva in romantike, pa tudi modernizma in postmodernizma kažejo, da imajo lahko posamezna kulturna obdobja različne poglede na čustva. To dejstvo je bilo v zadnjih desetletjih vse pogosteje predmet proučevanja in v humanistiki je prišlo celo do tako imenovanega »afektivnega obrata«. Literarni študiji so se v tem obratu (med drugim) osredotočili na vlogo čustev kot pripovednega sredstva za oblikovanje zgodbe. V svojem prispevku pa bi rada povezala afektivno naratologijo in kvirovske študije, ki proučujejo načine, na katere kvirovska literatura strukturira svoje pripovedi s prikazovanjem čustev. Osredotočila se bova na primer otrok in mladostnikov, ki se na kakršenkoli način ubadajo z vprašanjem kvirovske (in s tem tudi strejtovske) identitete: njihova čustva predstavljajo pomembno temo v kulturi LGBTQ, saj so večinoma predstavljena, kot da bi jih zaznamovalo nelagodje ali (včasih) tudi pozitivna oziroma obrambna »protičustva« (na ravni lika pa tudi pripovedovalca in avtorja). V prispevku bova z analizo sodobnega slovaškega in slovenskega dela, ki se obe ukvarjata s temo otroštva in kvirovstva v času socializma in na prehodu v postsocializem, predstavila dva vzhodnoevropska primera kvirovskih čustev: zbirko kratkih zgodb Suzane Tratnik *Noben glas* (2016) in roman *Eskorte* Michala Hvoreckýja (2007). Deli se opirata na različne afektivne strategije, vendar sta si podobni v poskusu priznati in hkrati zamegliti razločevanje med kvirovskimi in strejtovskimi čustvi.

Alenka Koron je raziskovalka in bibliotekarka na ZRC SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede v Ljubljani. Ukvarja se s teorijo pripovedi, literarno teorijo in metodologijo literarne vede, teorijo avtobiografije, teorijo diskurza in novejšim slovenskim in tujim pripovedništvom. Je v uredništvu revije *Primerjalna književnost*, sourednica monografskega zbornika *Avtobiografski diskurz* (Ljubljana 2011) in avtorica monografije *Sodobne teorije pripovedi* (Ljubljana 2014).

Matteo Colombi (Seriato, Italija, 1978) je literarni znanstvenik (komparativist in slavist), ki poučuje v Leipzigu na ustanovi Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa. Njegova raziskovalna področja so književnost in etničnost (češko-nemški in italijansko-slovenski odnosi), književnost in upor/revolucija (jugoslovanski partizani in njihov spomin), subkulture (punk, literarna zgodovina žensk) ter književnost in pop (češke literarne kulturne ikone).

Subverzivna konstrukcija spola v poeziji Kristine Hočevar

Prispevek se bo osredotočil na mesta v poeziji Kristine Hočevar, ki ospoljene površine izvajajo tako, da subvertirajo obstoječe konvencije. V njenih tekstih slednje poteka tako, da lezbično telo deluje kot nosilec vseh spolov. Pesniška persona v sebi združuje tako »majhnega fanta« (Naval, 34, l) kot tudi »malo / manj majhno dekle« (ibidem). S tem se je mogoče navezati na Monique Wittig in njeno trditev v eseju *The Straight Mind*, da lezbijka ni ženska, saj ima kategorija spola svoje sidrišče zgolj v heteronormativni matrici. Lezbična pozicija predstavlja izstop iz ospoljene matrice in spodnašanje kategorije spola. Teksti Kristine Hočevar s kategorijo spola operirajo kot z naključnim in nezavezujočim označevalcem. Tovrstna raba ospoljenih oznak pa ne sprevrča le z njimi povezanih spolnih vlog, temveč v anti-ageistični maniri omogoča drugačno branje starostno zaznamovanih oznak; na primer v zbirki *Na zobeh aluminij, na ustnicah kreda* »gubaste in sivih las / punčke stolov ne prerastejo« (59). Pri tem v ospredje stopa ironija kot prevladujoče sredstvo implicitne družbene kritike v poeziji Kristine Hočevar.

Tovrstno tekstno strategijo je mogoče zapaziti že v tretji pesniški zbirki Kristine Hočevar *Repki* (2008), pesnica pa jo nadalje razvije in uporablja v svoji predzadnji zbirki *Na zobeh aluminij, na ustnicah kreda* (2012) ter v svoji zadnji pesniški zbirki *Naval* (2017).

Vesna Liponik (1993, Maribor) študira podiplomsko primerjalno književnost in literarno teorijo in slovenistiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Piše in objavlja (*Idiot, Literatura, Dialogi, Apokalipsa, mosaik22* ...). Sodelovala je na 3. mednarodni pesniški konferenci Babelsprech – Lyrik für Alle v Salzburgu in na 3. mednarodni študentski konferenci STUDKON, ki jo organizira Filozofska fakulteta v Nišu.

Rekonceptualizacija ruske LGBTQ+ skupnosti: vpliv ruskih »anti-propagandnih« zakonov na diskurz o LGBTQ+

Ruski federalni in regionalni »anti-propagandni« zakoni, sprejeti med letoma 2006 in 2013, so imeli pomemben vpliv na ruski diskurz o LGBTQ+ skupnosti. V zakonih so prisotni zaznamovani izrazi, namen katerih je rekonceptualizirati socialno podobo LGBTQ+ skupnosti preko preoblikovanja jezika, ki se uporablja za govorjenje o LGBTQ+ skupnosti.

Tako federalni kot regionalni zakoni vsebujejo ideološko zaznamovane izraze, ki povezujejo homoseksualnost s patologijo in kriminalom ter jo zmotno poskušajo predstaviti kot ideološki koncept in/ali politično strategijo. Znotraj te nove opozicije med »tradicionalnim/naravnim« in »netradicionalnim/nenaravnim« je homoseksualnost skonstruirana kot moderni fenomen, ki je popolnoma tuj ruski družbi in v diametralnem nasprotju s tradicionalnimi vrednotami države.

Ta homofobni diskurz se je že razširil v medije in vsakdanji govor in pričel preoblikovati percepcijo LGBTQ+ skupnosti v javnosti. Glede na to, da je ta diskurz uvedla oblast, ki ima moč nad produkcijo vsakršnega diskurza, kot tudi moč določiti, kateri diskurz je legitimen, je logično pričakovati, da bo ta diskurz prevladal nad vsemi ostalimi in pronical tudi v literarni jezik. Ali se pisatelji LGBTQ+ literature zavedajo diskriminatorne narave tega diskurza in, še bolj pomembno, so ga pripravljeno zavreči, da bi preprečili rekonceptualizacijo LGBTQ+ skupnosti? Ali so te jezikovne spremembe že vidne v literarnih delih, napisanih po letu 2013?

Maruša Maligoj je sveža magistrantka anglistike in rusistike, ki jo izjemno zanima razmerje med jezikom in družbo, kar je tudi raziskovala v svojih magistrskih nalogah. Najbolj jo fascinira, kako jezik vpliva na ljudi, zato upa, da bo to razmerje lahko proučevala tudi v prihodnosti.

Kvirjenje moderne gruzijske književnosti

Od leta 2010 se kvirovske tematike večkrat pojavijo v sodobni gruzijski književnosti. Menim, da je ta postopek kvirjenja zelo povezan z lokalno sceno LGBTQ (in feminističnega) aktivizma, ki je na neki način diskurzivno določil, opredelil in celo nadvladal literarne teme modernega gruzijskega leposlovja. Tematike med drugim zajemajo vprašanja, kot so coming out, homofobija/transfobija, strukturno spolno nasilje ipd.

Med več ducat kvirovskih besedil bodo obravnavane kratke zgodbe Magde Kalandadze *If I knew about your death* (Če bi vedela za tvojo smrt, 2015) in Eke Kevanišvili *Not present* (Odsotna, 2018); ter romana Davita Gabunie, *Fallen Apart* (Razpadlo, 2017) in Gurama Matshonašvilija *Gldani* (2018) v širšem kontekstu družbenih gibanj in interakcij.

Tamta Melašvili je kvirovska feministična aktivistka, pisateljica in profesorica na Inštitutu za študije spolov na državni univerzi v Tbilisiju. Je magistrica študij spolov (Central European University). Njena raziskovalna zanimanja se osredotočajo predvsem na zgodovino spolov in kvirovsko zgodovino.

Skromnost na delu: Zygmunt Mycielski v Varšavi

Zygmunt Mycielski (1907–1987), povojni skladatelj in intelektualce; bil je izjemno izobražen (študiral je kompozicijo na pariški École Normale de Musique) in je preziral komunistično oblast; prav tako ni skrival dejstva, da je gej. Bil je vnuk grofa Szembeka, čigar kvirovske dogodivščine je popisal Joseph Conrad v delu *// Conde*. Njegovo družinsko posestvo se je razdelilo na več delov, Mycielski pa je z neomajno skromnostjo vse življenje delal kot urednik mesečnika za klasično glasbo. Odpovedal se je privilegijem, ki so jih uživali intelektualci, pripravljeni dajati vsaj vtis podpore komunizmu, in si delil majhno stanovanje v Varšavi z bivšim partnerjem, upokojenim urednikom, in njegovim mladim fantom. Pisal je tudi dnevnik, ki je bil sčasoma objavljen v štirih delih med letoma 1998 in 2012. »Kvazidnevnik«, kot ga je imenoval Mycielski, avtorja nepresenetljivo pozicionira kot člana ozkega kroga ugajenih protikomunističnih intelektualcev. A zdi se, da nosi dodano vrednost: njegov glas je zdelan, njegov pogled na svet neprizanesljivo antipopulističen, nenaklonjen sprejeti bodisi ravnodušno slavo komunizma bodisi pobožno gorečnost »Solidarnosti«, in očitno kvirovski. Svoje gejevske identitete niti ne briše niti je ne romantizira; in ker je bil aretiran v pariških kopelih (kar je pomenilo, da je dobil kazensko kartoteko, zaradi katere se ni mogel udeležiti neke konference UNESCO), se tudi ne nagiba k idealiziranju zahoda. V prispevku trdim, da si Mycielski v svojih dnevnikih izbori košček svobode in nam pokaže načrt za preživetje neprestanih političnih pretresov brez predsodkov in z neomadeževanim samospoštovanjem, pri čemer se izogiba razburljivim doživetjem in upravičljivim prednostim, ki jih nudi populizem.

Dr. Izabela Morska je avtorica poezije, proze, neleposlovja in literarnih kritik. Njeno zadnje delo ima naslov *Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Writing* (Veličastni izobčenci: dolg kot orodje v sodobni postkolonialni pisavi, 2016). Morska je bila ena vodilnih glasov poljske literature po padcu berlinskega zida in je kot gostujoča govorka ali predavateljica nastopila na več kot 50 konferencah in literarnih festivalih, kjer je med drugim govorila o migracijah, pravicah žensk, državljskih pravicah v EU in LGBT pravicah v vzhodni Evropi. Trenutno jo zanima raziskovalno področje zavesti lovcev in živali kot književnih likov. Dela na preseku postkolonialnih študij, študij spolov in kvirovskih študij in je bila obravnavana v vsaj treh knjigah postdoktorske kritike, med drugim v delu *Melancholic Migrating Bodies* (Melanholična migracijska telesa) avtorice Ursule Chowanec.

Kemp Haritonova in ruska gejevska identiteta

Ruski »underground« pisatelj Jevgenij Haritonov je vse svoje življenje (1941–1981) preživel v Sovjetski zvezi pod grožnjo 121. člena kazenskega zakonika, ki je prepovedoval sodomijo, a si je uspel zagotoviti prostor za pisanje skoraj agresivno gejevske identitete. Čeprav nikoli ni potoval v tujino, se Haritonov pozicionira znotraj svetovne gejevske tradicije in uporablja kempovski humor za strategijo preživetja kot gejevski moški v ZSSR in v krogu heteroseksualnih disidentskih pisateljev, ki so bili njegovi kolegi. Prispevek bo obravnaval kemp Haritonova skozi prizmo dela *How to be Gay* (Kako biti gej) avtorja Davida Halperina kot načina teoretiziranja o spontanem gejevskem kulturnem slogu namesto zahodne kolonizacije. Proza Haritonova preizprašuje tako predstavo, da Sovjeti niso imeli gejevske identitete (Laurie Essig, David Tuller), kot tudi predstavo, da je bila ruskim gejem na voljo le podoba brezspolnega duhovnega homoseksualca in mučenika (Brian Baer). O tem govori Vitalij Černeckij pri interpretiranju pisanja Haritonova kot *littérature mineure* in čemur Hal Foster pravi »postmodernizem upora«. Haritonov piše, da si ponovno pridobi položaj subjekta, da spregovori v imenu gejevske manjšine in proti heteroseksualni večini, ki bi ga rada utišala.

Kevin Moss je profesor modernih jezikov in književnosti Jean Thomson Fulton na Middlebury College v ZDA. Rusko gejevsko književnost in kulturo proučuje že od zgodnjih devetdesetih let prejšnjega stoletja in je urednik prve antologije ruskih gejevskih besedil z naslovom *Out of the Blue: Russia's Hidden Gay Literature* (Kot strela z jasnega: skrita ruska gejevska literatura).

Prikaz gejevske identitete v prozi Michała Witkowskega

Witkowski je prvo ime, ki pride na misel, ko javnost na Poljskem vprašamo o slavni gejevski osebnosti. Njegov jezik je oster, surov in na videz politično nekorekten – citira fraze, ki jih uporabljajo nasprotniki LGBT skupnosti – oziroma se spogleduje z njimi. Vendar pa to počne tako očarljivo, da je edini možen vtis ta, da je kul biti gej, zelo elegantno in s čarom danes tako modernega komunističnega sentimenta. Ob veliki količini odkritega sovražnega govora proti LGBTQ skupnosti v poljskih medijih in njihovem vplivu na politiko, ob prepovedi izobraževanja o spolnih identitetah nekato-liškimi dobrodelnimi organizacijam, kot je Ponton, pomeni korak naprej – preseganje posmehovanja osebam z nenormativno seksualnostjo – veliko za odpravljanje tabujev. Pošlje jasno sporočilo: »Sem gej, lahko se smejim svoji identiteti – in knjiga bo tako smešna, da je ne boste mogli odložiti, dokler je ne preberete do konca. Ne bojim se svoje identitete, saj z njo ni nič narobe, in lahko sem ponosen na to, kar sem – in nekaj šal tega ne bo spremenilo«.

Menim, da je lahko glasen smeh odlično orožje proti tihemu širjenju predsodkov.

Kinga Paszko je leta 2002 diplomirala iz poljske filologije na Univerzi v Vroclavu na Poljskem. Od takrat se loteva različnih projektov za boj proti neenakostim – najprej je oblikovala in vodila skupino prostovoljcev mladostnikov iz depriviligiranih okolij. Leta 2014 se je preselila na Irsko, kjer organizira dobrodelne dogodke in dela neposredno s stigmatiziranimi osebami, kot so odvisniki, brezdomci ali predstavniki manjšin.

Kritika v klozetu

V prispevku *Kritika v klozetu* se osredotočam na odnos slovenskih literarnih kritikov do literature LGBT. Lezbična in gejevka tematika je v sodobni slovenski literarni produkciji dobro zastopana, avtorji, ki se ji posvečajo, so med slovenskimi bralci dobro sprejeti. A ko pride do kritiškega branja, se kljub temu zdi, da se avtorji LGBT literature večkrat počutijo spregledane, s čimer se lahko strinjam le deloma. Kvantitativna analiza, ki jo obsega moja raziskava, kaže, da pri izbiri LGBT del v kritiško obravnavo ne prihaja do diskriminacije; primerjava kritiškega pokrivanja LGBT del s pokrivanjem primerljivih del preostalih (ne-LGBT) avtorjev ne kaže odstopanj. Izkaže pa se tudi, da pri kritiškem pokrivanju knjižne produkcije LGBT v različnih vrstah medijev (spletni portali, tisk, radio) ni večjih razlik.

A odločitev o pisanju kritike dela z gejevsko ali lezbično tematiko ne pomeni avtomatično tudi vključujoče kritiške prakse, zato sem v prispevek vključila tudi kvalitativno analizo kritiških besedil, včasih so namreč tudi najbolj samoumevne kritiške odločitve pravzaprav – izključujoče. Večina kritičark natančno zabeleži vse ključne tematike obravnavanih del, pišejo denimo o življenju lezbičnih, gejevskih, biseksualnih ali transspolnih likov, ljubezenske odnose med njimi razumevajo tako prek čustvene kot prek seksualne bližine. Razumejo družbeno angažiranost tovrstnih del ter soočanje intimnega in javnega v njih, pozorne so na očrt homofobije in preostalih praks družbene represije. Kot ugotavljam v zaključku, slovenska literarna kritika torej ni ignorantska ali izključujoča, prizadeva si za vidnost del, ki so bila v zgodovini tolikokrat po krivici spregledana. A je kritika pri tem pogosto pretirano previdna in neodločna, ne diskriminatorna, temveč – kot v prispevku pokažem s primeri iz kritiških tekstov – žal »zgolj« površna.

Maja Šučur (1989) je literarna kritičarka in kulturna novinarka časopisa Dnevnik. Za literarne kritike, ki jih objavlja še v revijah Literatura in Dialogi ter v elektronskem mediju ludliteratura.si, je leta 2017 prejela Stritarjevo nagrado. Redno moderira in organizira literarne dogodke, denimo kritiške debate na mednarodnem Srečanju pesnikov, kritikov in prevajalcev poezije Pranger. Od leta 2014 je koordinatorica Društva slovenskih literarnih kritikov.

Kvirovsko klozetiranje: afektivna politika dela *Dnevi in noči Gáborja Thurze*

V prispevku obravnavam delo *Dnevi in noči* (1944), zgodnji roman madžarskega pisatelja Gáborja Thurze, avtorja več kvirovsko klozetiranih besedil. Roman pripoveduje melodramatično zgodbo o platonskem trikotniku med mladim srednješolskim učiteljem, nikakor popolno zvezdo lokalnega gledališča, ter njegovim mentorjem in skrbnikom, bogatim zgubanim vdovcem. V prispevku opišem kvirovsko klozetiranje besedila, pri čemer se osredotočim na načine, na katere bi lahko rekli, da roman razkriva lastno klozetiranje kot obliko očitnega upora proti heteronormativni domestifikaciji. Ta upor povežem z naravnim sredstvom uprizarjanja učitelja kot pripovedovalca, ki naslavlja občinstvo starih prijateljev z univerze in se tako obratno razkrije vsaj do neke mere naklonjenim in popolnoma bratskim bralcem. Skušam pokazati, da je to, čemur pravim kvirovsko klozetiranje, v političnem smislu blizu Muñozovim argumentom glede tega, kar on poimenuje dezidentifikacija in taktično neprepoznavanje, in da ponovno branje dela *Dnevi in noči* lahko izlušči to, čemur bi po Sedgwick lahko rekli kemповsko afektiranje s svojo politiko klozetiranja. Ta ima politično pomemben afektivni ali ilokucijski naboj, ki govori o tem, čemur pravimo neliberalna kriza demokracije, saj pokaže, da grožnja njenim vrednotam vedno znova okrepi politiko disidentstva.

Eszter Timár je docentka na Oddelku za študije spola Univerze CEU v Budimpešti. Njeno delo se osredotoča na biodekonstrukcijo in presečišča kvirovske teorije in dekonstrukcije. Njeni članki so bili objavljeni v publikacijah *Parallax*, *the Oxford Literary Review*, in *InterAlia: A Journal of Queer Studies*.

Strast do analize

Popolnoma neznani srbski lezbični roman *Strast* je izšel leta 1921 v Zagrebu, torej kar sedem let pred romanom Radclyffe Hall *The Well of Loneliness* angleške avtorice Radclyffe Hall. Avtor je bil David Pijade, srbsko-judovski intelektualec, pisatelj, prevajalec in brat veliko bolj znanega komunističnega revolucionarja Mošeja Pijadeja. Prevedel je tudi Tagoreja in Oscarja Wilda v srbsčino.

Ta roman se umešča v srbski ekspresionizem, v širšem smislu pa je tudi del evropskega ekspresionizma in liberalnih idej, ki so se končale pred 2. svetovno vojno. Zanimiv je podnaslov *Roman iz beogradskog života – Roman iz beograjskega življenja*, kajti to delo ni kronika, ampak pripoved o strastni lezbični ljubezni med mladima ženskama, Radmilo in Margito, ki sta se spoznali v samostanu. Napisano je v obliki romantičnih Radmilinih pisem Margiti, ki je ostala v samostanu. Radmila se je morala poročiti; najdemo veliko misli in pripomb o neznosnosti malomeščanskega življenja za ženske in kritiko zakonske zveze. Radmila je primer Freudove histeričarke, ki je v tem zakonu nezadovoljna in intelektualno podhranjena.

Roman je bil skorajda popolnoma prezrt in pozabljen, le včasih omenjen kot slabša literatura ali celo pornografija. Je dober primer za lezbično analizo po nizozemski teoretičarki Renée C. Hoogland, saj ga lahko interpretiramo kot lezbično delo, ne pa tudi kot lezbični (kon)tekst, in prav tako to ni naracija preobrata, ampak naracija preletstva.

Suzana Tratnik je diplomirala iz sociologije in magistrirala iz antropologije spolov na Institutum Studiorum Humanitatis. Je avtorica leposlovnih del, dveh raziskav o lezbičnem gibanju v Sloveniji in o lezbični literaturi ter memoarov. Leta 2007 je prejela nagrado Prešernovega sklada za literaturo.

Bolgarski krivoverci, topli bratje in modri ljubimci oziroma zgodovinski pregled izrazov za označevanje moških homoseksualcev v (zlasti slovanskih) jezikih vzhodne Evrope

Besede za označevanje homoseksualno usmerjenega moškega imajo v evropskih jezikih pogosto presenetljivo poreklo, ki izhaja iz kulturnih predstav o istospolnosti v različnih zgodovinskih obdobjih starega kontinenta. Historični pregled teh izrazov nam nazorno odslikava poti, po katerih so se razširjali, in obenem razkriva kulturna območja, na katerih so se ustalili. V prispevku se pozornost tako namenja najpogostejše rabljenim in najbolj zanimivim besedam za označevanje moškega homoseksualca v slovanskih ter nekaterih drugih jezikih vzhodne Evrope.

Andrea Trovesi, do leta 2015 profesor slavistike in slovanskega jezikoslovja na Univerzi v Bergamu in Milanu, danes pa izredni profesor slovanskega jezikoslovja ter slovenskega jezika in književnosti na Univerzi Sapienza v Rimu. Deluje predvsem na področju slovanskih jezikov in slovanskega primerjalnega jezikoslovja. V širšem smislu sodi med njegova raziskovalna zanimanja tudi jezikovna in kulturna zgodovina slovanskih držav in vzhodne Evrope.

Lezbična pesniška tradicija

Lezbična pesniška tradicija se v zahodnem kontekstu oblikuje v poznih šestdesetih letih 20. stoletja kot del nastajajočega lezbično-feminističnega gibanja. To pesniško in literarno linijo sem podrobneje zarisala v razpravi *Poezija še vedno ni luksuz* (naslov je parafraza slovitega eseja Audre Lorde *Poezija ni luksuz*), ki sledi zgodovini lezbične poezije v svetovnem in evropskem kontekstu in je bila objavljena v antologiji *Brez besed ji sledim: Sodobna evropska lezbična poezija* (Škuc, 2015).

Lezbično pesniško tradicijo lahko razdelimo na pet obdobj: lezbična poezija iz obdobja identitetnih politik (poudarjanje lezbične razlike kot orodja politične, kulturne in umetniške subjektivizacije in emancipacije); zgodovinenje lezbične poezije (iskanje in analiziranje lezbičnih vsebin iz starejših ali zgodovinskih literarnih del); lezbična literarna proliferacija (vključitev etnične, rasne in razredne perspektive), kvirovski pristop (poststrukturalistična kritika enotne lezbične identitete in poudarjanje seksualne nornostnosti namesto seksualne identitete); in oblikovanje konceptualnega soglasja med identitetnimi ter kvirovskimi politikami.

Oblikovanje vzhodnoevropske lezbične pesniške tradicije sledi podobni razvojni liniji, le da se je začelo mnogo kasneje, od osemdesetih let 20. stoletja dalje. Toda vzhodnoevropska lezbična poezija ima tudi svoje lastne značilnosti: njen razvoj zaradi nacionalnih, družbenih ali lingvističnih razlik ni tako linearen, poleg tega pa je družbenopolitična atmosfera v vzhodni Evropi precej drugačna od zahodnega sveta, kar vpliva tudi na lezbično kulturo in umetnost.

Nataša Velikonja (1967), sociologinja, pesnica, esejistka, prevajalka, lezbična aktivistka. Objavila je šest pesniških zbirk in štiri esejistične oziroma sociološke knjige. Obenem je prevedla več del lezbične teorije, študij spolov in radikalne družbene kritike, pa tudi teorije arhitekture in oblikovanja. Leta 1993 je za svojo diplomsko delo prejela *Prešernovo nagrado*, leta 2016 pa za svoj umetniški prispevek Župančičevo nagrado.

Fantje z vzhoda in ljubimci z zahoda: poljska gejevna književnost v kontekstu razlike vzhod/zahod

Namen prispevka je opisati in interpretirati nekatere ključne motive, ki se pojavljajo v poljski gejevski/kvirovski književnosti, zlasti po letu 1989: razlika vzhod/zahod. Predstavitev je razdeljena na dva dela. Prvi del obravnava implikacije in posledice dveh pomembnih del o zgodovini poljskega emancipatornega diskurza: *Decentralizacija zahodnih seksualnosti*. Srednje- in vzhodnoevropski vidiki, ur. J. Mizielińska in R. Kulpa, ter *Transnacionalni homoseksualci v komunistični Poljski* Łukasza Szulca v kontekstu koncepta polperiferije (globalnega kapitalizma) Immanuela Wallersteina. Drugi del predstavitve obravnava nekatera pomembna besedila poljske kvirovske književnosti, ki opisujejo komunistično Poljsko v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, med drugim *Lubiewo* (2004) in nadaljevanje *Fynf und cwancyś* (2015) Michała Witkowskega ter zbirko avtobiografskih kratkih zgodb Michała Głowińskiego (*Carska filizanka*). Kot teoretično orodje želiva uporabiti konceptualizacijo identitete in sramote Eve Kosofsky Sedgwick's (*Shame and Its Sisters. A Silvan Tomkins Reader – Sramota in njene sestre. Dela Silvana Tomkinsa*) ter najino idejo »kontekstualnega vzhodnjaškega kvira«. V predstavitvi želiva povezati dinamiko razvoja poljske književnosti z družbeno realnostjo.

Błażej Warkocki je docent na Oddelku za poljsko književnost na Univerzi Adama Mickiewicza v Poznaniu na Poljskem in literarni kritik. Souredil je zbirko esejev *Homofobia po polsku* [Poljska homofobija, Varšava 2004] z Z. Sypniewskim in *Kalendarium życia literackiego 1976–2000* [Koledar literarnega življenja na Poljskem v letih 1976–2000, Krakov 2003] z Przemysławom Czaplińskim, Maciejem Lecińskim in Elizo Szybowicz. Je avtor dveh del o sodobni poljski književnosti v kontekstu kvirovskih študij: *Homo niewiadomo. Polska proza wobec odmienności* [Kvir. Poljska književnost in drugost, 2007] in *Różowy język. Literatura i polityka kultury na początku wieku* [Roza jezik. Literatura in kulturna politika na začetku 21. stoletja, 2013]. Pred kratkim je izšla njegova knjiga *Pamiętnik afektów z okresu dojrzewania. Gombrowicz – queer – Sedgwick* [2018]. Sodeluje pri projektu *Cruising the 1970: Unearthing Pre-HIV/AIDS Queer Sexual Cultures* (CRUSEV; Štrikanje po sedemdesetih letih dvajsetega stoletja: odkrivanje kvirovskih seksualnih kultur pred hivom/aidsom).

Przemysław Górecki (Univerza Adama Mickiewicza v Poznańu na Poljskem). Sem doktorski kandidat literarnih ved. Moja doktorska disertacija obravnava vprašanje maskulinnosti v sodobni poljski prozi. Pri svojem znanstvenem in didaktičnem delu se osredotočam na vprašanja, povezana s študijami maskulinnosti, novimi humanističnimi vedami, literarno kritiko in kvirovskimi tematikami. Sem diplomant študij spola na Inštitutu za raziskave na področju književnosti Poljske akademije znanosti, član Ameriškega združenja za moške študije in udeleženec mednarodnih konferenc na temo moških študij. Več let sem aktivno sodeloval v dejavnostih za enakopravnost v okviru številnih organizacij, institucij in državljskih pobud.

ANDREJ ZAVRL

Dečki in literarna veda: recepcija prvega slovenskega homoerotičnega romana kot odsev družbenih in kulturnih sprememb

France Novšak (1916–1991) je svoj prvi roman *Dečki: roman iz dijaškega internata* prvič objavil leta 1938 v Kraljevini Jugoslaviji, drugič, z nekaj spremembami, pa leta 1970 v SFR Jugoslaviji. Roman je bil ponatisnjen še leta 2016, tokrat v Republiki Sloveniji. Najstniška protagonista romana Zdenko in Nani se spoznata in zaljubita v katoliškem internatu, roman pa nam predstavi presenetljivo odkrite opise želje po istem spolu, še posebej pa nihanje dečkov med močnimi občutki zaljubljenosti in družbenimi pričakovanji.

Prispevek predstavi recepcijo romana v različnih obdobjih, državah in družbeno-političnih sistemih z mislijo na vprašanje, kaj nam literarna veda in kritika lahko povesta o spreminjajočem se odnosu družbe do homoseksualnosti. Pregled se ustavi pri vseh ključnih dogodkih na poti romana od spotike ob prvi izdaji, preko tišine ob drugi ter vse do privilegiranega statusa prvega homoerotičnega romana v slovenski književnosti. Prispevek med drugim obravnava razkol med kritiki bolj tradicionalistične desnice in liberalnejše levice pred drugo svetovno vojno, kratke omembe romana po vojni, Jostovo filmsko adaptacijo (1976), izjemno vplivno vključitev romana v antologijo »homoerotične ljubezni v slovenski literaturi« (1990), prve znanstvene analize, članke idr. ter ponovno izdajo romana leta 2016.

Andrej Zavrl je doktor literarnih ved (Univerza v Ljubljani). Dela kot učitelj, prevajalec in raziskovalec. Objavil je več člankov, razprav, uvodov in kritik pa tudi monografijo o konstrukciji odpadništva Christopherja Marlowa v literarni vedi in kritiki, prevodih ter uprizoritvah (2016). Je tudi avtor besedila otroške slikanice.

Sodobna slovenska LGBTQ pripoved

V slovenski književnosti novega tisočletja je spolna identiteta prevladujoča tako v heteroseksualnih kot tudi neheteroseksualnih pripovedih. V okviru te teme je najbolj razveseljivo dejstvo, da se je od leta 2000 do 2018 povečal delež lezbičnih, gejevskih, biseksualnih, transspolnih in kvirovskih tem oziroma motivov. Če sta do sredine prejšnjega desetletja prevladovali gejevska motivika in tematika, sta že skoraj petnajst let v sodobni slovenski LGBTQ pripovedi osrednja lezbična motivika in tematika. V raziskavo najnovejše LGBTQ pripovedi sem vključila romane in zbirke kratke pripovedi naslednjih avtoric_jev: Nine Dragičević, Jedrt Lapuh Maležič, Vesne Lemaić, Davorina Lenka, Braneta Mozetiča, Teje Oblak, Urške Sterle, Nataše Sukič in Suzane Tratnik. Čeprav se pripovedi naštetih avtoric_jev med seboj razlikujejo, jih družijo kar nekaj skupnih lastnosti: povezovanje identitetne krize s kritiko družbe, nasilja in obsojanja homofobije, prevlada prvoosebne_ga pripovedovalke_ca, humorno ali ironično razkrinkavanje represivnosti heteroseksualne matrice ter jezikovne in oblikovne inovacije na pripovedni ravni.

Alojzija Zupan Sosič je redna profesorica za slovensko književnost na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Ljubljana. Objavlja v uglednih slovenskih in tujih znanstvenih revijah in knjigah, predava doma in v tujini; med zadnjimi knjigami je objavila monografijo *Teorija pripovedi*. Področja njenega raziskovanja so: sodobni slovenski roman, slovenska književnost v primerjalnem kontekstu, slovenska ljubezenska poezija, teorija pripovedi, teorija spola in spolne identitete, literarna interpretacija.

Gej kot prikazen in nevidni drugi – LGBTQ identitete v sodobni hrvaški dramatik

Čeprav smo v hrvaškem leposlovju v zadnjih desetih letih pričala opaznemu povečanju števila LGBTQ avtoric_jev in tematik, tega ne moremo reči za področje dramatike. LGBTQ karakterji v hrvaški dramatik so redko popolnoma razkriti in jasno predstavljeni kot homoseksualci in vedno gre pravzaprav za geje, ki jih vedno spremlja vsaj manjša doza (avto)homofobije. To pomeni, da so vse druge »seksualno drugačne« identitete – vključno z lezbično, biseksualno, transseksualno in kvirovsko – čisto dobesedno neobstoječe oziroma nevidne.

Reprezentacije gejev se bom lotila skozi koncept *lezbijke kot prikazni*, ki sem si ga izposodila od Terry Castle; slednja izraz uporablja za opis »strašljive« prisotnosti lezbičnih identitet v zgodovini književnosti. V predstavitvi bom skušala pokazati, da se lahko isti koncept uporabi za načine, na katere so geji prisotni v sodobnih hrvaških dramah.

Gej kot prikazen, ki je pogosteje skrit kot razkrit, tih kot glasen, zmeden kot razumljiv, tako v hrvaški dramatik postane prototipna podoba, ki razkriva mainstream družbeni odnos do LGBTQ identitet v širši družbeni sferi. S proučevanjem avtorjev, kot so Vladimir Stojšavljević, Tomislav Zajec, Dino Pešut in Goran Ferčec, čigar dela (edina) vsebujejo gejevske karakterje v hrvaški dramatik, bom zarisala obrise podobe *geja kot prikazni*. Analizirala bom, kako je ta do sedaj »živel« v hrvaških gledališčih in razkrila paradokse njegovega obstoja, istočasno pa pokazala, da gre za prvo raziskavo te vrste.

Jasna Jasna Žmak je v Zagrebu živeča dramaturginja in pisateljica, ki trenutno dela kot asistentka raziskovalka na Oddelku za dramaturgijo Akademije dramskih umetnosti. Med drugim je sodelovala z avtoricami_ji, kot so Matija Ferlin, Oliver Frlić, Olga Dimitrijević in Maja Pelević. Objavila je dve performativni besedili in knjigo (kvirovske) proze. Redno sodeluje s feminističnimi spletnimi stranmi, kot so *MUF*, *VoxFeminae* in *Libela*.

Prevod v slovenščino in/ali lektura

Špela Bibič